

Timmissat pillugit nalunaarummut tusarniaanermut akissut, 2018

Matumuuna Timmissanik illersuineq piniarnerlu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaata nr. 1, 5. januar 2017-meersup iluarsivigineqarnissaanut siunnersuummut atatillugu Pinngortitaleriffiup tusarniaanermut akissutaa nassiupparput.

Upernaakkut appanniarneq

Siunnersuut naapertorlugu timmissat pillugit nalunaarummi nutaami zone 2-mi (Upernaviup Uummannallu pigisaani) upernaakkut appanniarneq suli ammatinneqarpoq, §8, imm. 6 naleqq. Timmissat pillugit nalunaarummi nr. 1, 5. januar 2017-meersumi piffinni taakkunani upernaakkut appanniarneq periarfissaatinneqanngilaq. 2017-imi upernaakkut appanniarnerup atuutilerseqqinneqarnera Pinngortitaleriffimmiit kingullermik 19. januar 2017-imi oqaaseqarfigaarput, erseqqissaqqissavarpullu appanniarsinnaatitaanerup atuutilerseqqinnginneqarnissaa sakkortuumik inassutigigatsigu. Ilisimaneqarpoq upernaakkut appanniarneq appaqarfinnut sakkortunerpaamik sunniuteqartartoq, appanniarnerlu Upernavimmi appaqassutsimut maannakkut ajornartorsiorfioreersumut avaqqunneqarsinnaanngitsumik ajorseriartitsissaaq. Taamaatumik piffimmi tassani upernaakkut appanniarnerup ingerlanneqaannarnissaa piujuartitsinissamik aallaaveqanngilaq.

Taamatuttaaq erseqqissassavarpup zone 2-mi upernaakkut appanniarneq piaqqiorfimmi eqqisisimatitsinissamik isummiussamut 2001-imi atuutsinneqalersumut akerliummat. FN-ip Biodiversitetskonventionianut, Uumassusilinnut assigiinngissitaartorpassuarnut tunngatillugu isumaqatigiissutaanut, Kalaallit Nunaatalu timmissat illersorneqarnissaat assigiinngissitaartullu pigiinnarneqarnissaat anguniarlugu pisussaaffeqarfigiligaanut, upernaakkut appanniarneq akerliuvoq. Taamatuttaaq appamut tunngatillugu aqutsinissamut pilersarusiassami Naalackersuisoqarfiup Pinngortitaleriffiullu suleqatigiillutik 2017-imi suliaanni ingerlatseriasissatut tunngavigineqartumut akerliuvoq.

27. oktober 2016-imi siunnersuutigisatsitup Pinngortitaleriffimmiit isumaqarpugut piffissami piaqqiorfimmi eqqisisimatitsinissap atuutinngitsoornera taamaallaat Qaanaami piaqqat amerlassusaannut akornusiinngitsumik pisinnaasoq. Qaanaami appaqassutsip pitsaasumik allangorarfiumngitsumillu inissisimanagera kiisalu sumiiffimmi tassani piniartut amerlavallaannginnerat eqqarsaatigalugit atuutinngitsoortitsinissaaq tamanna illersorneqarsinnaavoq.

Ukiukkut appanniarneq

Timmissat pillugit nalunaarummi januar 2017-meersumi Kalaallit Nunaanni ukiukkut piniarneq annertuumik sivikillineqarpoq. Ukiukkut piniarneq Nunatta kitaata kujasissortaaniinnangajak pisarpoq (zone 3), tassanilu piniarneq 2017-imi 1. novembarimiit decembarip 15-iannut naalineqarpoq. Naalakkersuisoqarfimmiit piffissap tamassuma nalunaarummi nutaami atuu-tiinnarnissaa siunnersuutigineqarpoq. Ataatsimut isigalugu tamanna Pinngortitaleriffiup ukiuk-kut piniarnerup annikillisarneqarnissaanik inassuteqataanut naapertuuppoq, taamaattorli erseqqissassavarput Pinngortitaleriffimmiit sulii alloriaqqinnissaq 2013-miilli siun-nersuutigisarsimagatsigu, tassa zone 2, 3 aamma 4-mi tamakkiisumik eqqissisimatitsigallarnis-saq, 1. oktober 2013-imi aamma 27. oktober 2016-imi siunnersuineq naleqq.

Appat ukiukkut nunatta kitaata kujasissortaaniittut (zone 3) pingaartumik Islandimeersuullu-tillu Norgeminngaaneersuupput. Nunanilu taakkunanittaap appaqassuseq annertuumik kingu-ariarfiusimavoq, taamaattumillu nunat taakkua eqqarsaatigalugittaaq eqqissisimatitsilluinnar-nissaq inassutigaarput. Nunatta kitaata kujataani ukiukkut piniarnerup unitsinneqarneratigut nunatta appaqassusia annikitsuinnarmik iluaquserneqassaaq, taamatullu assersuutigalugu zone 2-mi upernaakkut piniarnerup akornutaaneranut annikillisaatit aqutsinissami sakkutut atorneqarsinnaanani.

Tulukkat, naajarujsuit, naajarluit (teriannissallu) killeqanngitsumik piniagaanerat

Nalunaarutissamat nutaamat siunnersuummi erserpoq, tulukkat, naajarujsuit, naajarluit (kiisalu teriannissat) ukiuni tallimani killeqanngitsumik piniagaasinnaalernissaat kissaatigi-neqartoq. Paasisagut naapertorlugit tulukkat naajallu panertulivinni nerisassanik ilaatigut til-ligartarneri, eqqaavissiorneri timmissallu allat manniinik piaraannillu nerisarneri taamatut kissateqarnermut tunuliaqutaapput. Ajornartorsiulli taamatut aqqinneqarsinnaanngimmat Pinngortitaleriffimmiit taamatut periuseqarnissaq inassutigisinnaanngilarput. Pinngortitalerif-fiup Naalakkersuisoqarfimmut 21. september 2016-imi akissutaani, kiisalu 15. juni 2017-imi So-fie A. Erbs-Maibingimik maileqateqarnermi ajornartorsiut tamanna oqaaseqarfigineqarsima-voq. Pinngortitaleriffiup eqqarsaatersuutai tulluuttumi oqaatigeqqinneqassapput.

Imaassinnaavoq tulukkat naajallu sumiiffikkaartumik toqorarnerisigut eqqaavissiornerit ne-risassanillu tilligarfigitittarnerit aqqiivigineqarsinnaasut, tassa sumiiffinni ajornartorsiuteqarfi-usuni. Ajornartorsiulli inoqarfinniippoq aallaasersorfigineqaqqusaanngitsuni. Imaassinnaavorlu taamaasilluni sumiiffinni allani killeqanngitsumik piniarsinnaanissamat isuma pinngorsimasoq. Sumiiffinni allani killeqanngitsumik piniarsinnaatitaanissap sunniuteqarsinnaanera nalorninaa-teqarluinnarpoq: Pingaartumik tulukkat naajarujsuillu amerlalluinnartuupput, ataasiakkaar-lutillu nunarujussuit nerisassarsiorfigalugit ujaasiffigisarlugit. Taamaattumillu inoqarfiit avataanni annertuumilluunniit piniagaagaluarpata ajornartorsiut iluarsivigineqarsinnaan-ngitsutut isikkoarpoq. Timmissat illoqarfiit iluanni taamaallaat piniagaaqqusaanatik paasigu-nikku, sulii amerlaningorlutik illoqarfiliartalissapput.

Annertuumittaaq piniarnermi amerlassusaannut tunngasunik paasisutissanik qulakkeerinnin-nissaq pillugu nakkutiginninnissamut programmeqartoqartariaqassaaq. Nakkutilliinermilu pro-grammit taamaattut tulukkanut naajaanullu sulii nassaassaangillat, Pinngortitaleriffiullu maan-nakkut aningaasatigut atugassaasa avataaniillutik.

Pinngortitaleriffik isumaqarpoq eqqakkanut atatillugu ajornartorsiutaasoq eqqagalerinerup ilu-ani immikkut iliuuseqarnikkut taamaallaat iluarsiivigineqarsinnaasut. Panertuliviillu tilligarfigi-neqartarnerinut atatillugu taakkua assersornerisigut iluarsiivigineqartariaqarput.

Taamatutaaq tulukat naajallu timmissat allat manniinik piaraannillu tiguisarneri iliuuseqarfi-gissallugu ajornartorsiutitaqarpoq. Timmiaqarfiit illersugaaffiisa avataanni tulukat naajallu kil-leqanngitsumik piniarneqarnerat illersugaaffiit iluaniittunut sunniuteqangaarnaviangillat, aatsaat piniagaaneri annertoorujussuuppata. Taamatutaaq illersugaaffiit iluini pisarinnittar-nerit immikkut akuersissutigigaanni tamanna aaqqiinerussangilaq. Iluuqutaassappat piffissani piaqqiffinni tamakkiisuni nungusaajuarnissaq pisariaqassaaq, tulukkallu naajallu ikilinerisigut iluaqusiisoqaluartoq taamaattoq aallaasersorpallunnerpassuit ajoqutaalissapput.

Naajarujussuit naajarluillu killeqanngitsumik piniagaanissaannut atatillugu naajanut allanut as-singunerat ajornartorsiortitsissaaq. Naajarujussuit naajaannaallu immikkoortikkuminaapput, naajarluillu sildemågenut, nalunaarut naapertorlugu eqqissisimatitaalluinnartunut, paar-lanneqarluarsinnaapput.

Piffinnili ataatsimut isigalugu teriannissat nungusarnissaannut immikkut akuerisaanissaq isu-maqarluarpoq – tassa teriannissat qeqertaniippata. Qeqertani nungusaaneq tassani timmissa-nut iluaqusiissaaq, aatsaalli piffissaq eqqorlugu pippat, tassa teriannissat sikuereerneratigut sulii ajoqusiivallaanginneranni (qeqertamut uternissat pinngitsoorniarlugu).

Ilisimatuussutsikkut misissuinerit nakkutigineqarnerat

Pinngortitaleriffik Kalaallit Nunaanni ilisimatusaatinut naammattumik nalunaarsuinissamut nakkutilliinissamullu peqataarusuppoq, § 26-mi 28-milu sukaterinerit naleqq. § 23 nalunaarutip kingulliup januar 2017-meersup kingorna allangortinneqarpassingilaq, Pinngortitaleriffim-miilli imm. 3-mi oqaasertaliussat ersernerlunnerat maluginiarparput. Ima allassimasoqarpoq, ” Timmissanik nujuartanik kiisalu taakkua ilamernginik taakkuninngalu nioqqutissianik ilisima-tusarnermi imaluunniit ilinniartitsineri siunertanut atorineqartussanik annisisoqassappat Aa-lisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfiup akuersissuteqaqqaarsimanissaa pi-umasaqaataavoq.” Tassani timmissat eqqissisimatitat kisimik pineqarnerisut imaluunniit tim-missat nujuartat tamarmik pineqarnerisut ersernerluppoq.

Timmissat nujuartat tamarmik pineqarpata, annissuineq pigajuttartoq Pinngortitaleriffimmiit maluginiaqqussavarput, taamaattumillu taamatut piumasaqarneq allaffissornikkut anner-tuumik kinguneqassaaq. Aamma ilisimatuut piuartumik ilisimatusarnerminni misissugassanik atorfissaqartitsileriatartarput. Timmissanik nujuartanik misissugassanut tunngatillugu maan-

namut ilaatigut Kalaallit Nunaanni/Danmarkimi Inuussutissalerinermut oqartussanit akuersissummik tunniussisoqqaartarpoq. Suliffeqarfiillu soorlu Pinngortitaleriffik Aarhusillu Universitetia, Kalaallit Nunaanniit misissugassanik pigajuttartut, akuersissummik ukiumoortumik pisarput. Piumasaqaat timmissanut nujuartanut tamanut atuuppat taamatut periarfissaqarnerput Naalackersuisoqarfimmiit neqeroorutigineqarsinnaassasoq Pinngortitaleriffimmiit neriuti-gaarput.

Annertunerusumik paasisaqarusukkuut attavigiuk:

Seniorforsker Flemming Ravn Merkel, flme@natur.gl iml. oqar. +45 3078 3173.